

KRYSTYNA OŁDZIEJEWSKA

KATECHIZACJA DOROSŁYCH W DIECEZJI KATOWICKIEJ

Na współczesny stan diecezji katowickiej wielki wpływ wywarły wcześniej podejmowane inicjatywy duszpasterskie. Biskup A. Hlond organizował zjazdy katolickie — obrady duszpasterzy i świeckich, które przyczyniły się do religijnego odrodzenia. Ta inicjatywa wyprzedziła o wiele lat postulat Soboru Watykańskiego II. Biskup S. Adamski wprowadził Misje Wewnętrzne; przygotowywały one do działalności apostołskiej przez osobiste, wewnętrzne nawrócenie. Trzecią ważną inicjatywą było zwołanie I Synodu Diecezji Katowickiej przez bpa H. Bednorza w 1972 r. W synodzie angażowali się czynnie nie tylko duchowni, ale i świeccy. Już w trakcie trwania synodu wprowadzano w czyn pewne inicjatywy, a uchwały synodalne umocniły to, co już wprowadzono lub rozpoczęto. Zakończenie synodu nastąpiło w 1975 r., w którym diecezja katowicka uroczyście obchodziła swoje pięćdziesięciolecie¹.

Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej podają, że: „W diecezji katecheza dorosłych w obecnej postaci wyrosła z potrzeb czasu w 1970 roku, ale istniała w innej formie już w latach przedwojennych. Wierni diecezji katowickiej znajdowali pomoc w dokształcaniu religijnym i w pogłębianiu wiary w ramach różnych stowarzyszeń religijnych”².

W niniejszym artykule ograniczymy się tylko do omówienia katechezy dorosłych po roku 1970, ponieważ dopiero od 1970 r. znajdujemy materiały, które umożliwiają naukową analizę. Jest to okres, w którym nasępuje szczególnie świadomie inspirowany rozwój katechezy dorosłych.

Lata 1971—1975 stanowią pierwszy etap rozwoju katechezy dorosłych, inspirowanej przez ordynariusza bpa H. Bednorza, której potrzebę dostrzegali inni duszpasterze jak i niektórzy świeccy. W latach 1976—1980 rozwijano katechezę dorosłych według zaleceń podanych przez I Synod Diecezji Katowickiej.

Zwróćmy szczególną uwagę na kierunki i formy katechezy dorosłych w wymienionych dwóch pięcioleciach, jak również porównamy te dwa okresy. Trudność stanowi mała ilość materiałów dotyczących omawianego okresu. Stąd też opieramy się przede wszystkim na wypowiedziach bpa H. Bednorza, które zostały opublikowane w „Wiadomościach Diecezjalnych”, i „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych”, a także na uchwałach synodalnych, protokołach powizytacyjnych oraz częściowo na wypowiedziach innych autorów³.

¹ B. Woźnica, *Z dziedzictwem przeszłości — w przyszłość*, Wiadomości Diecezjalne 43 (1975) nr 10—11, 183—186.

² *Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice—Rzym 1976, 29 (dalej cyt.: U I SDK).

³ S. Bista, *Synod pastoralny — niebezpieczeństwo dewiacji, czy przejaw dojrzałej samoświadomości Kościoła?*, SSHT 6 (1973) 171—182; Cz. Podlewski, *Próba realizacji niektórych duszpasterskich wskazań soborowych na terenie parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Katowicach*, SSHT 2 (1969) 215—224; K. Wawrzynek, *Katechizacja dorosłych katechetek*, Katecheta 15 (1971) 241—250.

I. ROZWÓJ KATECHEZY DOROSŁYCH W LATACH 1971—1975

Świadomość konieczności katechezy dorosłych powoli kształtowała się zarówno wśród duchowieństwa, jak i świeckich. W okresie posoborowym poczynania duszpasterskie nie obejmowały wszystkich parafian, jak również nie odpowiadały na potrzeby i problemy współczesnego człowieka. Pierwszym krokiem w kierunku katechezy dorosłych było wdrażanie dorosłych w czynne i świadome uczestnictwo w liturgii Mszy św. Wpływało to z wprowadzenia do liturgii języka ojczystego w myśl zaleceń Soboru Watykańskiego II. Włączono również świeckich do pracy duszpasterskiej w parafii⁴. Dostrzeżono potrzebę katechizowania dorosłych.

Pierwsze próby realizacji katechezy dorosłych w niektórych parafiach diecezji katowickiej zaczęły się przed 1971 r. Ordynariusz bp H. Bednorz zapowiada rozszerzenie praktyki katechezy dorosłych na inne parafie. Na tym pierwszym etapie katecheza dorosłych skierowana była do młodych rodziców⁵.

Przeprowadzony w diecezji katowickiej sondaż opinii uczestników katechezy dorosłych wykazał, że są oni przekonani o potrzebie takiej katechezy. Uzasadniają ją koniecznością pogłębienia wiedzy religijnej i życia religijnego, ożywienia wiary oraz chęcią lepszego spełniania swoich obowiązków wychowawczych wobec dzieci⁶.

„Duszpasterze również uświadomili sobie pożyteczność i wielką potrzebę katechezy dorosłych we współczesnym życiu katolickim. Dlatego właśnie ona szybko się przyjmowała w parafiach śląskich. (...) W wizytowanych przez ordynariusza dekanatach na 10 parafii jedna lub dwie nie prowadziły jeszcze katechezy dorosłych w 1971 roku, pozostałe organizowały ją przynajmniej w zarodku”⁷.

Biskup zaznacza, że ze względu na duże trudności (przepracowanie księży, brak czasu i chęci wśród samych dorosłych i in.) nie wydaje zarządzenia o obowiązku prowadzenia takiej katechezy we wszystkich parafiach. Zostawia inicjatywę poszczególnym proboszczom i zachęca ich do zmagania się z trudnościami⁸.

W 1972 r. katecheza dorosłych istniała w wielu dekanatach. Pomimo to w porównaniu z katechezą dzieci i młodzieży znajdowała się na etapie wstępnym. Biskup pisał: „Jest wielce prawdopodobne, że za kilka czy kilkanaście lat katecheza dorosłych zdobędzie pierwszeństwo. W tej chwili tak jeszcze nie jest. Sprawą najpilniejszą i najbardziej palącą w chwili obecnej jest to, by katecheza dorosłych powstała i jak najlepiej się rozwijała w coraz liczniejszych parafiach, byśmy wreszcie mogli powiedzieć, że oddziałujemy nie tyle przez dzieci na rodziców, ile przez rodziców na dzieci”⁹.

Wraz z rozwojem katechezy dorosłych prowadzono w diecezji przygotowanie do I Synodu. Te dwa zadania miały jeden wspólny cel — włączenie dorosłych w prace parafialnych rad duszpasterskich oraz uczestnictwo w dyskusjach synodalnych większej liczby parafian. Spodziewano się, że włączą się na

⁴ Cz. Podlewski, *Próba realizacji niektórych duszpasterskich wskazań soborowych*, 215—224.

⁵ H. Bednorz, *List Pasterski na Wielki Post*, Wiadomości Diecezjalne 39 (1971) nr 4—7, 83.

⁶ K. Wawrzynek, *Katechizacja dorosłych*, 248.

⁷ H. Bednorz, *Katechizacja dorosłych*, SSHT 5 (1972) 8.

⁸ *Tamże*.

⁹ *Tamże*, 11.

prawdopodobnie tacy katolicy, którzy uczestniczą w katechezie dorosłych¹⁰.

Prowadzona katecheza dorosłych przed 1972 r. umożliwiła przedyskutowanie wielu palących spraw z większą liczbą wiernych i przygotowała ich do publicznego omawiania głównych zagadnień religijnych i moralnych w czasie obrad synodalnych¹¹.

W niniejszym rozdziale omówimy na podstawie listów pasterskich bpa H. Bednorza główne kierunki katechezy, jakie pojawiły się w diecezji, oraz formy i metody pracy z dorosłymi, a następnie przejdziemy do wskazań podanych przez I Synod Diecezji Katowickiej.

1. Kierunki katechezy dorosłych

Biskup w swoich wypowiedziach zaznacza wyraźnie, że chodzi mu o prowadzenie katechezy dorosłych łatwo dla wszystkich zrozumiałej. Przeciwwstawia się zawężeniu katechezy dorosłych do teologicznego kształcenia: „(...) stanowczo powiem, że musi tu najpierw chodzić o katechezę dorosłych, stosowaną może na początku trochę nieudolnie, może nawet bez dokładnie określonego planu, bez ściśle ustalonych metod pedagogicznych i katechetycznych, ale realizowaną coraz powszechniej, w coraz większej liczbie parafii w atmosferze serdecznego dialogu”¹².

Na tym pierwszym etapie katecheza ma pomagać dorosłym w rozwiązywaniu zagadnień życiowych oraz prowadzić do kierowania się wiarą w swoich decyzjach i postępowaniu¹³.

W dalszym etapie konieczne jest również zapoznanie wiernych z nową teologią, która jest bliższa życiu współczesnemu i rozwiązuje główne problemy życiowe. „Po tym skromnym początku przyjdzie jednak, jak mocno ufamy, rozwój, wielki rozwój katechizacji dorosłych, który siłą rzeczy będzie prowadził wielu świeckich katolików do poznania teologii, także posoborowej teologii, aby spełniło się życzenie Soboru Watykańskiego II”¹⁴.

Katecheza dorosłych umiejętnie prowadzona powinna uzdolnić zarówno duszpasterzy, jak i świeckich katolików do „kształcenia zmysłu religijnego, moralnego i społecznego”, Autentycznie chrześcijańskie ubogacanie duszy, które dokonało się na katechezie, doprowadzi do spontanicznej działalności apostołskiej, wypływającej z wewnętrznej potrzeby. Bp H. Bednorz zaznacza, że celem katechezy dorosłych jest zaangażowanie się świeckich w apostołstwo. Stąd też zwraca uwagę, aby katecheza dorosłych umożliwiła tym, którzy na nią uczęszczają, osobistą dojrzałość religijną i moralną, by potem doprowadziła do świadectwa i apostołskiej postawy wobec wspólnoty parafialnej i całej diecezji¹⁵.

2. Formy katechezy dorosłych

Korzystając z doświadczeń krajów, gdzie katecheza dorosłych już się rozwijała, bp H. Bednorz proponuje, aby katecheza w diecezji katowickiej miała

¹⁰ *Tamże*, 6—7.

¹¹ H. Bednorz, *List Pasterski — zapowiedź Synodu*, Wiadomości Diecezjalne 40 (1972) nr 3—5, 72.

¹² H. Bednorz, *Katecheza dorosłych*, 5.

¹³ *Tamże*.

¹⁴ *Tamże*, 7—8.

¹⁵ H. Bednorz, *Katecheza dorosłych*, 17—18.

„możliwie skromny początek, z którego rozwinię się w bogatsze formy”¹⁶. Katechezę dorosłych dzieli na: katechezę okazijną, związaną z przyjmowaniem sakramentów św. przez dorosłych lub ich dzieci, oraz na katechezę ustaloną, zaplanowaną i systematycznie prowadzoną.

Katecheza systematyczna ma większe znaczenie i wywiera większy wpływ na dorosłych niż okazjna. Jednak trudniej jest ją zorganizować. Katecheza okazjna obejmuje przygotowanie rodziców przed chrztem dziecka, I Komunią św., bierzmowaniem, udzieleniem sakramentu chorych. Do katechezy dorosłych zalicza również przygotowanie do sakramentu małżeństwa: kursy przedmałżeńskie i nauki przedślubne. Ważne jest jednak, by te spotkania z dorosłymi odbywały się w małych grupach, w których czynnie angażuje się nie tylko duszpasterz, ale i świeccy.

Katecheza systematyczna w latach 1970—1973 ogranicza się głównie do katechezy rodziców. Najliczniejsze są grupy rodziców dzieci przedszkolnych i wczesnokomunijnych. W większości są to matki, które uczestniczą razem z dziećmi w katechezie. Jeśli chodzi o rodziców dzieci starszych i młodzieży, to uczestniczą w katechezie dorosłych raz w miesiącu lub co dwa miesiące w miejscu dawnych wywiadówek. W niektórych parafiach rodzice przychodzą co tydzień na swoją katechezę. W diecezji prowadzone są również nieliczne grupy świeckich katolików, którzy uczestniczą w katechezie dorosłych niezależnie od katechizacji dzieci. Grupy takie są stosunkowo nieliczne¹⁷.

Pismo wysłane do wszystkich parafii diecezji katowickiej przez Referat Katechetyczny Kurii Diecezjalnej w Katowicach we wrześniu 1973 r. podaje, że w każdej parafii prowadzona jest katecheza dorosłych. Powinna ona obejmować grupę młodzieży powyżej 18 lat, grupę rodziców dzieci wczesnokomunijnych i pierwszokomunijnych łącznie z katechezą dzieci oraz inne grupy w miarę możliwości¹⁸.

W 1974 r. Kuria Diecezjalna w Katowicach podała „Uwagi dotyczące katechezy dorosłych”, które zawierają obserwacje i wypowiedzi prowadzących katechezę. Wynika z nich, że w parafiach katechizacja dorosłych obejmuje pięć grup: młodzież pracująca, katechumenat przedmałżeński, rodziców dzieci przedszkolnych i wczesnokomunijnych, rodziców dzieci kl. I i II oraz rodziców dzieci pozostałych klas i młodzieży. Zaznacza się, że tylko wtedy katecheza osiągnie swój cel, jeżeli spotkania będą odbywały się co tydzień¹⁹.

Podsumowując to, co zostało powiedziane na temat form katechezy dorosłych, możemy powiedzieć, że w diecezji katowickiej skoncentrowano się przede wszystkim na katechezie rodziców systematycznej lub okolicznościowej oraz katechezie młodzieży. Nie uwzględniono natomiast za bardzo katechezy różnych grup stanowych czy społecznych.

3. Metody pracy z dorosłymi

Ponieważ na terenie diecezji katowickiej dokonuje się już konkretna praca z dorosłymi, można mówić o konkretnych metodach pracy stosowanych w katechezie dorosłych.

¹⁶ Tamże, 7.

¹⁷ H. Bednorz, *Katecheza dorosłych*, 17—18.

¹⁸ U I SDK, 41.

¹⁹ Tamże, 42.

Katecheza dorosłych powinna różnić się od katechizacji dzieci metodą pracy. Biskup zachęca, aby w pracy z dorosłymi stosować takie metody, które by ich aktywizowały. „Metody nauczania katechetycznego ludzi dojrzałych nie są jeszcze w pełni ustalone. Ale jedno jest już pewne, mianowicie, że starsi i dojrzały ludzie nie będą chcieli być tylko pasywnymi słuchaczami. Będą oni pragnęli włączyć się przez dialog w cały tok nauczania. Dialog stanie się ważniejszy od wykładu”²⁰. Dialog to trudna metoda pracy. Wymaga dużej umiejętności prowadzenia, atmosfery wolności i szczerzej swobody. Niemożliwy okaże się tylko wtedy, gdy prowadzący będzie silnie akcentował autorytatywne stanowisko lub też gdy grupy będą bardzo liczne. Optymalna grupa to 10—15 osób, najwyżej 30. Dialog rozpoczęty na katechezie spontanicznie prowadzony będzie w rodzinie i w innym środowisku.

Katecheza dorosłych będzie bardziej przyciągała ludzi do uczestnictwa tylko wtedy, gdy uwzględni interesujące tematy związane z życiem i potrzebami uczestników. „Tematyka spotkań winna być na początku roku katechetycznego przedyskutowana z grupą uczestników. Aby omawiane na katechezie zagadnienia mogły rzeczywiście zainteresować grupę, winny one być dostosowane do ich potrzeb. Prowadzący powinien więcej liczyć się z głosami uczestników i respektować ich inicjatywę w tym względzie”²².

Przedmiotem katechezy powinny być: integralne orędzie chrześcijańskie, tematy związane z wychowaniem, z rodziną i małżeństwem, problemy przyjaźni i miłości. Treść katechezy powinna kształtować postawy dorosłych oraz prowadzić do konkretnych zadań apostoelskich²³.

Tak więc w latach 1970—1974 w diecezji katowickiej jako pierwszy rozwinął się kierunek nazywany religijnym kształceniem dorosłych, który z czasem przekształcił się w religijno-teologiczne kształcenie dorosłych. Drugim rozwijającym się kierunkiem katechezy dorosłych było przygotowanie do apostołstwa. Nie uwzględniono natomiast reewangelizacji. Podstawową formą katechezy dorosłych była okolicznościowa katecheza rodziców. Zaczęto również wprowadzać katechezę systematyczną. Katechezą dorosłych objęci zostali przede wszystkim rodzice dzieci przedszkolnych, kl. I i II oraz młodzież pracująca.

4. Katecheza dorosłych w świetle założeń I Synodu Diecezji Katowickiej

Omówione kierunki i formy pracy z dorosłymi stanowią pierwszy etap wprowadzania katechezy dorosłych w diecezji katowickiej. Dalsze bardzo ważne decyzje dotyczące tego zagadnienia zapadły na I Synodzie Diecezji Katowickiej.

I Synod Diecezji Katowickiej był wielkim wydarzeniem w życiu diecezji. Stanowił wspólnotową refleksję nad przeszłością, teraźniejszością i przyszłością diecezji istniejącej 50 lat. Nie bano się poruszać spraw bolących i trudnych. Dostrzeżono konieczność budowania na tradycji, ale jednocześnie synod podjął wiele nowych zadań specyficznych dla diecezji charakteryzującej się dużym

²⁰ H. Bednorz, *O większe zastosowanie dialogu w duszpasterstwie współczesnym*, SSHT 4 (1971) 13.

²¹ H. Bednorz, *Katecheza dorosłych*, 9—10.

²² *Uwagi dotyczące katechezy dorosłych*, UI SDK, 42.

²³ *Propozycje dotyczące katechezy dorosłych*, UI SDK, 42.

ruchem migracyjnym, przede wszystkim młodych do pracy w przemyśle, szybką urbanizacją (zanik parafii wiejskich, łączenie się miast w wielkie giganty) oraz wzrostem stopy życiowej²⁴.

Przygotowania do synodu rozpoczęto już w 1971 r., a jego obrady trwały od 1972 do 1975 r. W przygotowaniach, jak i w obradach czynnie uczestniczyli również świeccy w swoich wspólnotach parafialnych²⁵. Celem synodu była „odnowa życia chrześcijańskiego w kontekście przemian gospodarczych, społecznych i kulturalnych dokonywujących się w bardzo szybkim tempie w ostatnim zwłaszcza ćwierćwieczu na terenie Kościoła katowickiego”²⁶.

Biskup H. Bednorz we wstępie do uchwał synodalnych podaje, że celem synodu było utworzenie nowych form apostolskiego działania duszpasterskiego, katechetycznego i innego, by dotrzeć do oziębłych i oddalonych braci, a nawet do tych, którzy zwalczają Kościół. „Uczyńmy wszystko, by wiara nie tylko się utrzymała, lecz także zwycięsko się rozwijała, angażując jak najbardziej osobiście każdego z nas”²⁷.

Sytuacja, przed którą stanął Kościół katowicki, a z którą już się borykał przed synodem, została na nowo dostrzeżona, a połączenie teorii z doświadczeniem pozwoliło na podjęcie uchwał na dalsze lata pracy w diecezji. „Zbawieniny wpływ synodu rozciągnie się, jak ufamy, głównie do 2000 roku, a więc na ostatnie ćwierćwiecze dwudziestego wieku. Będzie to okres, w którym katolicy — jak wszystko na to wskazuje — będą musieli się rzetelnie zmagać o zachowanie i rozwój wiary, a także o udoskonalenie i pogłębienie życia modlitewnego, liturgicznego, pozaliturgicznego oraz o wcielenie sprawiedliwości i miłości w życie społeczne, poczynszyszy od rodziny, a skończywszy na wielkich organizacjach gospodarczo-społecznych, charakterystycznych dla współczesnego świata”²⁸.

Obrady synodu objęły wiele spraw: wiarę i jej przekaz, kult i modlitwę, życie i działalność duszpasterską w Kościele. Wszystkie podjęte uchwały zawarte w dokumencie *Wiara, modlitwa i życie w Kościele katowickim* są ważne.

Prowadzona w diecezji katecheza dorosłych została przez synod postawiona na pierwszym miejscu przed katechizacją dzieci i młodzieży. Uchwały I Synodu stwierdzają, że katecheza dorosłych jest konieczna. „Katecheza dorosłych jest podstawowym i dotychczas nie docenianym rodzajem katechizacji. Jako zasadnicza oddziałuje na inne katechezy i stąd trzeba poświęcić jej więcej uwagi”²⁹.

Synod zwraca się z apelem do rodziców, aby zrozumieli potrzebę uczęszczania na katechezę, by chcieli przez swoją postawę chrześcijańską wpływać na swoje dzieci i pomagać w osiągnięciu dojrzałej wiary³⁰.

Zmienia się człowiek oraz warunki, w jakich żyje. Aby móc dawać świadectwo właściwe dorosłemu człowiekowi wierzącemu, należy ciągle dokształcać się, rewidować swoje życie w świetle ewangelii³¹.

Synod charakteryzował się tym, że poszczególne uchwały dotyczące katechezy dorosłych wprowadzano w życie od razu, nie czekając na zakończenie

²⁴ H. Bednorz, *Odbываяjący się Synod zapoczątkowaniem nowego apostołstwa*. SSHT 7 (1974) 267.

²⁵ S. Bista, *Synod Pastoralny — niebezpieczeństwo dewiacji*, 181.

²⁶ *Tamże*, 178.

²⁷ U I SDK, VII—VII.

²⁸ *Tamże*, VII.

²⁹ *Tamże*, 38.

³⁰ *Tamże*, 40.

³¹ *Tamże*, 30.

obrad synodalnych. Stąd też wiele zaleceń podanych na synodzie realizowanych było przed 1975 r. Synod poleca duszpasterzom troskę o objęcie katechezą dorosłych jak największej liczby katolików. Zarządza, by katecheza dorosłych obejmowała we wszystkich parafiach pięć grup: młodzież pracującą (w ramach katechumenatu przedmałżeńskiego), rodziców dzieci przedszkolnych i wczesnkomunijnych, rodziców dzieci przygotowujących się do I Komunii św., rodziców pozostałych dzieci szkolnych oraz grupy o specjalnych zainteresowaniach³². „Katecheza dorosłych ma rozbudzać umiłowanie Pisma Świętego, poruszać aktualne problemy życia rodzinnego, wychowanie dzieci, wyrabiać właściwy sąd przy korzystaniu ze środków masowego przekazu³³.”

Synod nie tylko podkreślił potrzebę prowadzenia katechezy, lecz także uzupełnił kierunki i formy jej prowadzenia.

a. Kierunki katechezy dorosłych

Kierunki katechezy wynikają z celów stawianych przed katechezą. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej podają, że celem katechezy jest ukształtowanie dojrzałej wiary, wyrażonej w całej postawie życiowej. Jednocześnie wymieniają szereg zagrożeń, na jakie narażona jest wiara katolicka. Są to między innymi: proces laicyzacji, nastawienie konsumpcyjne, przesadne dążenie do dobrobytu, nieznajomość nauki Kościoła, rosnący rozdźwięk między formą etyczną podawaną przez Kościół a jej stosowaniem przez chrześcijan³⁴. Celem katechezy dorosłych jest kształtowanie życia z wiary w rodzinach, budzenie ducha apostołskiego w rodzinach i w stosunku do osób oddalonych od Boga oraz ożywienie wspólnoty parafialnej i zwiększenie współpracy rodziców z katechetami³⁵.

Wymienione cele wyznaczają kierunki katechezy dorosłych w diecezji katowickiej. Nadal jako główny kierunek akcentowane jest religijno-teologiczne kształcenie dorosłych, młodzieży pracującej i akademickiej. Katecheza dzieci, młodzieży, a przede wszystkim dorosłych wychowuje do świadomej i odpowiedzialnej wiary, pobudza do współdziału w poszukiwaniu i poznawaniu prawdy, uczy postawy ekumenicznej wobec wiernych innych wyznań chrześcijańskich. „Trzeba nadto ciągle urabiać przekonanie o konieczności ustawicznej formacji religijnej, która nie kończy się dla nich z chwilą zaprzestania nauki szkolnej”³⁶.

Religijno-teologiczne kształcenie dorosłych prowadzi do apostołstwa. Przygotowanie do apostołstwa — to drugi kierunek katechezy dorosłych, mocno akcentowany przez uchwały synodalne. Do skutecznego apostołstwa potrzebne jest świeckim przygotowanie doktrynalne i praktyczne, które otrzymają właśnie na spotkaniach katechetycznych. Apostołstwo dokonuje się poprzez świadectwo życia i głoszenie słowa³⁷. Uchwały synodalne polecają tworzenie grup owianych duchem apostołskim. Synod wyraża przekonanie, że dalszy rozwój katechezy dorosłych nastąpi w kierunku przygotowania laikatu do apostołstwa. „Dzięki świadectwu życia ich uczestników, ich wewnętrznemu urobieniu oraz czynnej postawie miłości bliźniego grupy te będą stanowiły wiodący

³² *Tamże*, 37—38.

³³ *Tamże*, 36.

³⁴ *Tamże*, 3—4.

³⁵ *Tamże*, 32—33.

³⁶ *Tamże*, 32.

³⁷ *Tamże*, 217—218.

trzon wspólnoty parafialnej”³⁸. Grupy apostołskie są bardzo potrzebne w każdej parafii. Kapłan do wszystkich nie dotrze, szczególnie do katolików obojętnych. Stąd potrzeba wychowywania dorosłych, młodzieży i dzieci, mających żywy kontakt z Chrystusem, do apostołstwa.

Diecezja katowicka posiada dużą liczbę katolików obojętnych, stojących z dala od Chrystusa i Kościoła. Jedyną szansą dotarcia do nich, poza nikłą możliwością poprzez katechezę ich dzieci, jest właśnie świadectwo życia gorliwych apostołów świeckich. Przygotowanie do apostołstwa jako nowy kierunek pracy z dorosłymi prowadzi do pozyskania dla Kościoła katolików obojętnych. Dopiero wtedy będzie możliwe prowadzenie reewangelizacji.

Zaangażowanie apostołskie zarówno duszpasterzy, jak i świeckich doprowadzi do konieczności wprowadzenie nowego kierunku katechezy nazywanego reewangelizacją. Obejmie on swym zasięgiem katolików obojętnych i moralnie zaniedbanych. Inną szansą dotarcia do rodzin moralnie zaniedbanych są kontakty indywidualne duszpasterzy, osobiste rozmowy i spotkania. Zbyt wiele jest jednak rodzin potrzebujących takiego kontaktu, dlatego praktycznie jest to niemożliwe do zrealizowania³⁹.

Synod, oceniając dotychczasowy zasięg katechezy dorosłych, stwierdza, że na katechezę przychodzą katolicy świadomi swego związku z Chrystusem i Kościołem, a nie przychodzą katolicy obojętni. Synod apeluje do duszpasterzy, aby objęli katechezą dorosłych katolików obojętnych, ludzi poszukujących Boga, nie ochrzczonych oraz tych, którzy ze względów polityczno-społecznych stoją z dala od wspólnoty wierzących⁴⁰.

Można więc powiedzieć, że synod stał się szkołą apostołstwa nie tylko kapłanów, ale także świeckich i to zarówno w skali diecezjalnej, jak i parafialnej. Jest to wielka i pozytywna, choć prawie niedostrzegalna wartość synodu, która na pewno zaciąży na teraźniejszym i przyszłym życiu katolickim diecezji⁴¹. I Synod Diecezji Katowickiej w zakresie kierunków katechezy dorosłych uznał za potrzebne doskonalenie religijno-teologiczne dorosłych katolików, ale przede wszystkim zwrócił uwagę na konieczność przygotowania świeckich do apostołstwa. Mocno podkreślił potrzebę objęcia katechezą dorosłych katolików obojętnych, do których można dotrzeć przede wszystkim poprzez apostołów świeckich. Synod zaapelował o reewangelizację przygotowawaną pośrednio przez wdrażanie świeckich dorosłych do apostołstwa.

b. *Formy katechezy dorosłych*

Wymienione wcześniej formy katechezy dotyczyły przede wszystkim rodziców oraz częściowo młodzieży. I Synod Diecezji Katowickiej ubogacił istniejące już formy oraz wprowadził nowe. W miejsce Referatu Katechetycznego ustanowił Wydział Nauki Chrześcijańskiej, w skład którego wchodzi m. in. Referat Katechizacji Dorosłych⁴². Od tego czasu Referat Katechizacji Dorosłych organizuje systematycznie katechezę dorosłych. Natomiast katecheza okazjonalna została włączona do Wydziału Duszpasterskiego. Stąd też mówiąc o formach katechezy, mamy na myśli tylko te, które dotyczą katechezy systematycznej.

³⁹ *Tamże*, 33.

⁴⁰ *Tamże*, 33.

⁴¹ H. Bednorz, *Odbывая się Synod*, 275.

⁴² U I SDK, 39.

Formy katechezy zmieniają się zależnie od sytuacji, w jakiej znajdują się adresaci, od ich potrzeb i możliwości. Ważne jest jednak, aby formy katechezy zmierzały do tego, by uczestnicy byli nie tylko odbiorcami, lecz i współtwórcami⁴³. „Nie mamy w diecezji, ani w całej Polsce wypracowanych form katechezy dorosłych w jej dzisiejszej postaci”⁴⁴. Dlatego też uchwały synodalne proponują, aby w diecezji katowickiej rozpowszechniło się pięć form katechezy dorosłych.

Na pierwszym miejscu wymieniają katechezę dla przyszłych i aktualnych rodziców. Obejmuje ona młodzież pracującą, rodziców dzieci przedszkolnych, szkolnych oraz rodziców młodzieży. Najbardziej rozpowszechniła się forma katechezy wspólnej czasowo dla rodziców i dzieci przedszkolnych oraz kl. I i II. Znana jest również forma katechezy rodziców dzieci wczesnokomunijnych. „Szczególnie ważna jest katecheza rodziców dzieci wczesnokomunijnych, która ma im uświadomić wagę atmosfery religijnej w rodzinie dla prawidłowego ukształtowania postaw religijno-moralnych ich dzieci oraz ma przysposobić rodziców do pomagania dzieciom w godnym przygotowaniu do sakramentów świętych”⁴⁵.

Katecheza dorosłych ułatwia współpracę rodziców i katechetów w nauczaniu dzieci zasad wiary chrześcijańskiej. Zwykle katechezę rodziców prowadzi ten katecheta, który katechizuje ich dzieci, natomiast katechezę dzieci wczesnokomunijnych prowadzi ks. proboszcz⁴⁶.

Synod następnie podkreśla konieczność katechezy młodzieży pracującej. Ma ona wielkie znaczenie, gdyż młodzież mieszkająca w hotelach robotniczych, wyobcowana z dawnego środowiska, przeżywa duże trudności w adaptacji na nowym miejscu przede wszystkim wskutek anonimowości, braku kontroli ze strony środowiska i obojętności religijnej⁴⁷. W pracy z taką młodzieżą potrzebna jest specjalna forma katechezy. „Dla młodzieży powyżej 18 lat życia urządzić się katechezę dorosłych, w ramach której powtarza się główne prawdy religijne i moralne, ze szczególnym naciskiem na problematykę małżeństwa i rodziny”. Należy również tworzyć grupy apostołskie przygotowane do świadectwa życia w środowisku pracy⁴⁸. Synod zobowiązuje i zachęca również do tworzenia katechumenatu przedmałżeńskiego dla tej młodzieży, która po ukończeniu szkoły podstawowej nie korzystała z katechizacji. Będzie to jedyna okazja do uzupełnienia formacji religijnej dla kandydatów do małżeństwa⁴⁹.

Następne dwie formy podane przez synod dotyczą ludzi oddalonych od Boga oraz mających żywy kontakt z Bogiem. Z obserwacji wynika, że w katechezie dorosłych nie biorą udziału katolicy obojętni lub stojący z dala od Kościoła. Synod apeluje i zachęca do zorganizowania takiej formy katechezy, która by ich objęła. Zwraca uwagę na konieczność katechezy ludzi poszukujących Boga i nie ochrzczonych⁵⁰. Te formy katechezy są bardzo trudne. Dlatego też uchwały postulują, aby prowadzić specjalną formę katechezy dla osób mających żywy kontakt z Bogiem, by przez ich apostołstwo dotrzeć do innych, mniej zaan-

⁴³ *Tamże*, 34.

⁴⁴ *Tamże*, 32.

⁴⁵ *Tamże*, 35.

⁴⁶ *Tamże*, 30, 38.

⁴⁷ *Tamże*, 180.

⁴⁸ *Tamże*, 161, 183.

⁴⁹ *Tamże*, 162, 164.

⁵⁰ *Tamże*, 33.

gażowanych w sprawę Kościoła⁵¹.

Ostatnią wymienioną przez uchwały formą katechezy dorosłych jest katecheza różnych grup stanowych i społecznych. „W ramach katechezy dorosłych można tworzyć zespoły problemowe zależnie od zainteresowania, grupy starszej młodzieży, rodziców czy małżonków. Taka forma katechezy odpowiada specyfice wieku dojrzałego, nastawionego bardziej na dialogowe rozwiązywanie problemów i wymiany myśli niż na doskonalenie”⁵².

Inną grupę stanowią studenci i pracownicy naukowci. Powinni oni znaleźć się pod troskliwą opieką duszpasterzy. Duszpasterstwo akademickie jest organizowane w kościołach akademickich lub w parafiach zamieszkałych przez studentów. Wiedza, jaką zdobywają na uczelni studenci i pracownicy naukowci, powinna być pogłębiona przez studium wiedzy religijnej. „Obecna sytuacja domaga się tworzenia w parafiach wielkomiejskich ośrodków katechizacji inteligencji”⁵³.

Specyfiką katechezy dorosłych jest to, że obejmuje swym zasięgiem różne grupy ludzkie. Stąd też nie tylko formy są zróżnicowane, ale i treść katechezy. „Treścią katechezy mogą być zagadnienia związane z przygotowaniem do małżeństwa, zagadnienia wychowania w zależności od różnych okresów rozwoju dzieci i młodzieży, katechezy z okazji udzielania chrztu św., przygotowania dzieci do sakramentu pojednania i pełnego uczestnictwa we Mszy św. oraz do sakramentu bierzmowania, a także wiele innych problemów niesionych przez życie, jak: praca, wypoczynek, rozmaite aktualności życiowe”⁵⁴. Na terenach wyznaniowo zróżnicowanych należy wychowywać w duchu ekumenicznym. Ważne jest, by omawiać zagadnienia, które są aktualne dla danej grupy, oraz by były rozważane w świetle ewangelii. Ewangelia powinna być podstawą głoszonych na katechezie orędzia Bożego⁵⁵.

* * *

Podsumowując to wszystko, co zdołano osiągnąć w dziedzinie katechezy dorosłych przed I Synodem Diecezji Katowickiej, w czasie jego trwania oraz analizując założenia podane przez uchwały synodalne, możemy zauważyć bardzo wielki rozwój i to na różnych płaszczyznach. W 1970 r. katecheza dorosłych obejmowała swym zasięgiem tylko niektóre parafie, a w roku 1975 już wszystkie.

Na początku pracę katechetyczną z dorosłymi nazywano katechezą dorosłych, ale pojmowano ją jako ich religijne kształcenie. Jako następny etap poddawano wprowadzanie świeckich w nową teologię. Możemy więc powiedzieć, że kierunek nazywany: „religijne i teologiczne kształcenie dorosłych” został w diecezji katowickiej wprowadzony w dwu etapach. Uchwały synodalne zwróciły natomiast uwagę i zaapelowały o katechezę ludzi obojętnych, zaniedbanych moralnie i niewierzących. Jednocześnie synod zaakcentował mocniej, niż to było przedtem podkreślone, przygotowanie świeckich katolików do apostołstwa, aby przez nich dotrzeć do ludzi zaniedbanych.

Synod zwrócił uwagę na konieczność prowadzenia reewangelizacji, ale na tej zasadzie, że odpowiednio przygotowani ludzie świeccy mają sami wchodzić

⁵¹ *Tamże*, 33.

⁵² *Tamże*, 161.

⁵³ *Tamże*, 33, 181.

⁵⁴ *Tamże*, 33—34.

⁵⁵ *Tamże*, 31, 34.

w środowisko i w jakimś sensie tworzyć grupy reewangelizacyjne. Możemy powiedzieć, że reewangelizacja, która nie jest prowadzona bezpośrednio, już została przygotowana pośrednio poprzez apostołstwo.

Jeżeli zaś chodzi o formy katechezy, to zostały one ubogacone przez I Synod Diecezji Katowickiej. Najpierw rozwijała się łatwiejsza forma katechezy, a mianowicie katecheza okazjonalna. Katechezę systematyczną trudniej było wprowadzić. Przed synodem katechezą dorosłych objęci zostali tylko rodzice dzieci przedszkolnych, kl. I i II oraz młodzież pracująca. Synod na plan pierwszy wysunął katechezę systematyczną i ukazał pięć form jej realizacji. Polecił rozwijać przede wszystkim katechezę rodziców aktualnych i przyszłych, tworzyć grupy ogólne i grupy o specjalnych zainteresowaniach oraz objąć katechezą dorosłych ludzi stojących z dala od Kościoła, studentów i pracowników naukowych.

Mówiąc o katechezie rodziców, synod zaapelował o współpracę katechety z rodzicami, gdyż umożliwia to osiąganie lepszych wyników w nauczaniu dzieci.

I Synod Diecezji Katowickiej podkreślił znaczenie katechezy dorosłych oraz nakazał prowadzić ją w każdej parafii.

II. KATECHEZA DOROSŁYCH W PIERWSZYCH LATACH PO I SYNODZIE DIECEZJI KATOWICKIEJ (1976—1980)

Diecezja katowicka jako jedna z pierwszych w Polsce prowadzi na tak szeroką skalę katechezę dorosłych. I Synod Diecezji Katowickiej, wprowadzając szereg zaleceń i zarządzeń, wytyczył tym samym pewne kierunki rozwoju katechezy. Oczywiście realizacja zaleceń synodalnych to nie sprawa kilku lat, ale wielu. Chodzi tu przecież często o zmianę mentalności i myślenia zarówno dorosłych świeckich, jak i duchownych, zmianę struktur parafialnych, zwiększenie kadry katechetów i katechetek świeckich z wyższym wykształceniem oraz przygotowanie odpowiednich pomieszczeń.

W tej części artykuł oparty jest przede wszystkim na protokołach powizytacyjnych⁵⁶ dotyczących katechezy dorosłych w latach 1977—1980, otrzymanych materiałach oraz na rozmowach przeprowadzonych z ks. D. Sieradzkim.

1. Kierunki katechezy dorosłych

Analizę istniejących kierunków katechezy dorosłych przeprowadzono na podstawie protokołów powizytacyjnych. Kierunki te są ściśle związane z realizowanymi celami, do których np. ks. wizytator D. Sieradzki zalicza: umocnienie i pogłębienie wiary; budzenie i kształtowanie postawy apostołskiej; formację religijną rodziców, od której zależy atmosfera religijna w rodzinie oraz religijne wychowanie dzieci⁵⁷.

⁵⁶ Protokoły powizytacyjne zostały mi udostępnione przez ks. D. Sieradzkiego. Znajdują się one w Wydziale Nauki Chrześcijańskiej w Kurii Diecezjalnej w Katowicach (dalej używany skrót WNCH w KDK). Są to protokoły z wizytacji przeprowadzonych w 13 parafiach wielkomiejskich (parafie te oznaczamy literą A), w 9 parafiach miejskich (oznaczamy je literą B) oraz w 8 parafiach wiejskich (oznaczamy je literą C); dalej będę powołała tylko skróty Pw A, Pw B lub Pw C z podaniem roku, w którym przeprowadzona była wizytacja. Zgodnie z życzeniem Ks. wizytatora nie będę ujawniała, jakiej konkretnej parafii dotyczą podawane dane.

⁵⁷ D. Sieradzki, *Wskazania katechetyczno-duszpasterskie dotyczące katechezy dorosłych*, Katowice 1979, maszynopis, 1.

Wymienione cele wskazują na kierunki pracy katechetycznej z dorosłymi. Omówione wcześniej zasadnicze kierunki katechezy dorosłych podane przez Z. Czerwińskiego, tj.: reewangelizacja, religijno-teologiczne kształcenie dorosłych oraz przygotowanie do apostołstwa, w zasadzie łączą się z sobą i jeden z drugiego wynika. R. Murawski przyrównuje te trzy kierunki do aktu wiary, w którym też jest najpierw moment nawrócenia, potem poznanie i działanie⁵⁸.

W diecezji katowickiej istnieją zasadniczo dwa kierunki katechezy dorosłych: religijno-teologiczne kształcenie dorosłych i przygotowanie do apostołstwa. Brak jest wyraźnego wyodrębnienia kierunku nazywanego reewangelizacją. Uzasadnione jest to w pewnej mierze tym, że systematyczna katecheza dorosłych wyrosła z katechezy okazyjnej (której zadaniem była formacja religijna dorosłych w ważnej dla nich chwili, np.: zawarcie małżeństwa, chrzest dziecka), natomiast dotarcie do dorosłych, zaniedbanych moralnie czy religijnie jest utrudnione. Katecheza dorosłych nie uwzględnia bezpośrednio reewangelizacji. Natomiast ten kierunek realizuje się w sposób pośredni, przez gorliwych świeckich apostołów. Taka katecheza jest już prowadzona. Dowodem tego są grupy ewangelizacyjne, oazy rodzin oraz inne grupy ukierunkowane na apostołstwo⁵⁹.

a. Religijno-teologiczne kształcenie dorosłych

W diecezji katowickiej nadal rozwija się religijne i teologiczne kształcenie dorosłych. Kierunek ten był najbardziej rozpowszechniony już od chwili zainicjowania katechezy dorosłych. W jego obrębie nadal na pierwsze miejsce wysuwa się religijne kształcenie aktualnych i przyszłych rodziców. Atmosfera religijna i życie z wiary w rodzinie umożliwiają religijne wychowanie dzieci. Od właściwej formacji rodziców zależy religijność przyszłych pokoleń.

Poza katechezą rodziców, związaną często miejscem i czasem z katechizacją ich dzieci, powstały w ostatnich latach inne grupy, ale związane z rodziną, np.: wychowanie w rodzinie, młode małżeństwa, katecheza domowa⁶⁰. W ramach tego kierunku omawia się również zagadnienia dotyczące życia Kościoła.

Prowadzi się katechezę młodzieży akademickiej i inteligencji pracującej, bowiem wykształcenie religijne powinno iść w parze z wykształceniem świeckim⁶¹; jest to sprawa dużej wagi.

Dla tych dorosłych, którzy nie mieszczą się w wyżej wymienionych grupach, prowadzone są również ogólne grupy katechezy.

Religijno-teologiczne kształcenie dorosłych, prowadzone we wszystkich parafiach diecezji, przyczyni się do aktywnego zaangażowania się dorosłych w życie Kościoła, wprowadzi ducha religijnego w rodzinie, jak i w życie społeczne⁶². Będzie to możliwe wtedy, gdy katecheza dorosłych ogarnie coraz to więcej ludzi świeckich, a ci, którzy już uczestniczą w spotkaniach katechetycznych, staną się gorliwymi apostołami. W zasadzie każda z istniejących grup katechezy dorosłych powinna być ukierunkowana na apostołstwo.

b. Przygotowanie do apostołstwa

Poznanie Dobrej Nowiny — Ewangelii mobilizuje do życia zgodnego z jej duchem, do odpowiedzi na miarę tkwiącego w niej wezwania. Pełnia religijności

⁵⁸ R. Murawski, *Katecheza dla dorosłych. Skrypt dla studentów ATK*, Warszawa 1980, 59.

⁵⁹ Pw A 1978.

⁶⁰ Pw A 1977, WNCH w KDK.

⁶¹ K. Wawrzynek, *Katechizacja dorosłych*, 246.

⁶² Pw A, Pw B, Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

chrześcijańskiej wyraża się w apostołstwie. Apostołstwo słowem i świadectwem życia jest znakiem dojrzałości religijnej człowieka. Cała działalność katechetyczna z dorosłymi zmierzać powinna do uaktywnienia ich w życiu parafii.

Istnieją w diecezji grupy dorosłych, aktywnych chrześcijan, tzw. grupy apostołstwa świeckich, które są szczególnie nastawione na apostołstwo. Mają one za zadanie ludzi obojętnych i niewierzących przybliżyć do Kościoła, doprowadzić do nawrócenia i dojrzałej wiary⁶³.

W tym punkcie spotykają się z sobą wymienione kierunki katechizacji dorosłych. Uzupełniają się one nawzajem. W zależności od potrzeb danej grupy dorosłych taki kierunek jest najbardziej akcentowany, ale w powiązaniu z pozostałymi dwoma. Zaangażowanie apostołskie dorosłych umożliwia i werbuje ludzi, którzy potrzebują reewangelizacji. Nawrócenie wymaga dalszego intensywnego kształcenia religijnego i teologicznego. Poznanie wezwania Bożego zobowiązuje do odpowiedzi, do apostołstwa słowem i czynem. I tak powstają coraz szersze kręgi dorosłych świeckich, aktywnych w życiu Kościoła.

* * *

Jak już powiedziano, proponowane są trzy kierunki katechezy dorosłych. Podstawowym kierunkiem jest reewangelizacja. Bez nawrócenia nie jest możliwe poznanie wiary ani też danie odpowiedzi swoim życiem. Jednak praktycznie katecheza dorosłych rozpoczyna się od religijno-teologicznego kształcenia i przygotowania do apostołstwa. Tak również było w diecezji katowickiej z tą różnicą, że rozpoczęto katechezę od religijnego kształcenia dorosłych, poprzez teologiczne kształcenie i włączenie świeckich w apostołstwo. Aktualnie w diecezji istnieją próby wprowadzenia kierunku katechezy nazywanego reewangelizacją. Będzie on możliwy na szerszą skalę tylko wtedy, gdy powstanie więcej grup zaangażowanych apostołsko i ewangelizacyjnie. Nadal najbardziej rozpowszechnionym kierunkiem jest kształcenie dorosłych w dziedzinie religijnej i teologicznej oraz przygotowanie do apostołstwa.

2. Formy katechezy dorosłych

Zagadnienie to omówimy szczegółowo, ponieważ na ten temat protokoły dostarczają nam dużo materiału. Katecheza dorosłych prowadzona jest w każdej parafii diecezji katowickiej. Diecezja posiada 262 parafie, w tym większość stanowią parafie wielkomiejskie i miejskie. Minimalną liczbę stanowią parafie wiejskie. W tych trzech typach parafii różnie jest prowadzona katecheza dorosłych. Różnice te dotyczą zarówno liczby grup świeckich dorosłych objętych katechizacją, częstotliwości spotkań z dorosłymi na katechezie, jak i prowadzących katechezę.

Chcąc przybliżyć i konkretnie ukazać stan katechezy dorosłych w diecezji, wybranych zostało 30 parafii, w tym: 13 parafii wielkomiejskich, 9 parafii miejskich i 8 parafii wiejskich. Stanowi to 11% ogółu parafii diecezji katowickiej. W artykule omówiono różnice i zbieżności pomiędzy tymi trzema typami parafii (nie podajemy ich nazw). Otrzymane wyniki zestawiono w tabelach, przy czym w jednych zgrupowano dane dotyczące katechezy rodziców dzieci

⁶³ Pw A 1977, WNCH w KDK.

przedszkolnych, klas I do VIII oraz młodzieży, a w drugich — dane dotyczące katechezy młodzieży pracującej, studentów, dorosłych tworzących grupy ogólne i specjalne. Podział taki jest uzasadniony tym, że katecheza rodziców wysuwa się na pierwsze miejsce przed katechezą innych grup i obejmuje największą liczbę dorosłych. Omawiając formy katechezy poszczególnych grup dorosłych, zwróciliśmy uwagę na liczbę grup, częstotliwość spotkań oraz prowadzących katechezę.

a. *Katecheza rodziców*

Pierwszą z form katechezy dorosłych jest katecheza rodziców. Ta forma jest zróżnicowana, gdyż obejmuje rodziców dzieci przedszkolnych, szkolnych i młodzieży.

Różnorodność grup w zakresie katechezy rodziców

W 30 omawianych parafiach prowadzonych jest 408 grup takiej katechezy. Najwięcej grup prowadzonych jest z rodzicami dzieci przedszkolnych (25%), następnie klas II (21% ogółu grup katechezy rodziców w badanych parafiach). Ukazuje to tabela 1.

Różnorodność grup katechezy rodziców

Tabela 1

Liczba badanych parafii	Liczba grup						rodziców młodzieży	razem
	rodziców dzieci							
	przed- szkolnych	kl. I	kl. II	kl. III-IV	kl. V-VIII			
Wielko- miejskie 13	60	51	61	20	45	12	249	
Miejskie 9	26	16	16	12	25	11	106	
Wiejskie 8	16	6	9	7	13	2	53	
Razem 30	102	73	86	39	83	25	408	
W procentach	25%	17,8%	21%	9,5%	20,3%	6,1%	100%	

Pierwszeństwo katechezy rodziców dzieci przedszkolnych wynika z racji obiektywnych, jak i teologiczno-psychologicznych. Rodzice przychodzą na katechezę razem z dziećmi, stąd łatwo jest z nimi nawiązać kontakt. Jako uzasadnienie teologiczne i psychologiczne podaje się, że okres dzieciństwa jest ważny dla dziecka, dla jego dalszego rozwoju. Współcześnie środowisko rodzinne nie przekazuje dziecku wartości religijnych lub tylko w minimalnym stopniu.

Przyjęły się dwie formy katechezy rodziców dzieci przedszkolnych: katecheza prowadzona razem z katechezą dzieci lub oddzielnie; lecz w tym samym czasie. Gdy organizuje się katechezę wspólną, wtedy pod koniec katechezy około 15 minut poświęca się rodzicom, aby uwrażliwić ich na kontynuację w domu treści danej katechezy dziecięcej. Taka katecheza nie omawia wszystkich spraw związanych z wychowaniem religijnym dzieci. Dlatego też dodatkowo przychodzą rodzice raz w miesiącu na katechezę, aby omówić inne zagadnienia interesujące rodziców. W niektórych parafiach prowadzona jest katecheza rodziców dzieci przedszkolnych oddzielnie. Dzieci mają katechezę z katechetką, a ksiądz w tym samym czasie prowadzi katechezę z rodzicami. Rodzice na

10 minut wracają do dzieci, aby zorientować się w tematyce katechezy swoich dzieci⁶⁴.

Rodzice dzieci klas I i II mają katechezę łącznie z katechezą dzieci. Większa frekwencja jest rodziców dzieci klasy II. Przynajmniej raz w miesiącu mają katechezę oddzielnie. Spotkania te nie powinny ograniczać się tylko do omawiania spraw organizacyjnych, związanych z I Komunią św. W diecezji katowickiej wyodrębnione są również grupy rodziców dzieci wczesnkomunijnych. Odgrywają one szczególną rolę, gdyż angażują rodziców i ich dzieci do świadectwa życia, do czynnego apostołstwa. Grupy katechezy rodziców dzieci klas I—II organizowane są w każdej parafii⁶⁵. Wyjątek stanowią niektóre parafie wiejskie, gdzie nie ma katechezy rodziców dzieci klas I⁶⁶.

Katechezę rodziców dzieci klas III—VIII również się prowadzi, lecz grup takich jest o wiele mniej. Nawet w parafiach wielkomiejskich występuje zwykle jedna grupa dla rodziców dzieci klas równorzędnych⁶⁷. Rodzice mają oddzielnie swoją katechezę. W parafiach wiejskich rodzice dzieci klas III—VIII tworzą jedną grupę, o niezbyt licznej frekwencji⁶⁸.

Zmniejszenie się grup katechezy dorosłych wynika między innymi z tego, że rodzice często są zainteresowani katechezą tylko do momentu I Komunii św. dziecka. Natomiast od klasy III zmniejsza się frekwencja dzieci, jak i rodziców. Katecheza rodziców dzieci młodszych odbywa się łącznie z katechezą ich dzieci. Rodzice posiadający więcej dzieci (w diecezji jest 19 019 rodzin wielodzietnych) uczestniczą raczej w katechezie dzieci najmłodszych⁶⁹.

W diecezji prowadzona jest również katecheza rodziców młodzieży. Obejmuje ona jednak bardzo nieliczną grupę dorosłych (6,1% ogółu grup katechezy rodziców w 30 badanych parafiach). Z danych podanych przez Synód Archidiecezji Krakowskiej, w skład której wchodzi diecezja katowicka, wynika, że tylko 50% młodzieży uczęszcza na katechizację. Jest to młodzież przede wszystkim szkół ogólnokształcących. Frekwencja młodzieży ze szkół zawodowych jest gorsza. Zainteresowanie rodziców katechezą swoich dorastających dzieci jest bardzo małe. W większości wypadków wykazują daleko idącą obojętność⁷⁰. Stąd też katecheza rodziców młodzieży stanowi najmniejszą grupę dorosłych.

Częstotliwość spotkań w różnych grupach katechezy rodziców

W diecezji katowickiej — zgodnie z polskim programem katechetycznym — katechezy dla dzieci klas I do VIII prowadzone są dwa razy w tygodniu, a dla dzieci przedszkolnych i młodzieży raz w tygodniu. I Synód Diecezji Katowickiej polecił, aby katecheza dorosłych odbywała się raz w tygodniu⁷¹. W praktyce jednak spotkania katechetyczne z dorosłymi odbywają się w różnych odstępach czasowych. Ogólnie można powiedzieć, że spotkania katechetyczne z dorosłymi odbywają się w granicach od 2 razy w tygodniu do co trzy miesiące. Szczegółowo ten problem ukazuje tabela 2.

⁶⁴ Wywiad udzielony autorce przez D. Sieradzkiego, styczeń 1980 r.

⁶⁵ Pw A, Pw B, Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

⁶⁶ Pw C 1978, Pw C 1980, WNCH w KDK.

⁶⁷ Pw A 1977—1980, WNCH w KDK.

⁶⁸ Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

⁶⁹ Wykaz rodzin wielodzietnych w diecezji katowickiej w 1975 r., U I SDK, 166.

⁷⁰ *Synod Krakowski*, 58—59.

⁷¹ U I SDK, 42.

Co tydzień mają swoje spotkania rodzice dzieci przedszkolnych. W wyjątkowych wypadkach katechezy odbywają się dwa razy w tygodniu lub co dwa tygodnie. Również dwa razy w tygodniu przychodzą na spotkania katechetyczne rodzice dzieci klas I i II; uczestniczą w katechezie razem z dziećmi lub oddzielnie. Dodatkowo w niektórych parafiach rodzice dzieci klas II mają co miesiąc spotkania z ks. proboszczem⁷². Katechezy rodziców dzieci klas III—VIII oraz rodziców młodzieży odbywają się co miesiąc, a tylko w niektórych parafiach co tydzień.

Częstotliwość spotkań w różnych grupach katechezy rodziców

Tabela 2

Parafie	Rodzice dzieci					Rodzice młodzieży
	przed- szkolnych	kl. I	kl. II	kl. III-IV	kl. V-VIII	
Wielkomiejskie	od 2 razy w tygodniu do co 2 tygodnie	od 2 razy w tygodniu do co 2 tygodnie	od 2 razy w tygodniu do co 2 tygodnie	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 2 razy w miesiącu do 1 raz w miesiącu
Miejskie	1 raz w tygodniu	od 2 razy w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 2 razy w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 2 razy w miesiącu do co 3 miesiące	od 2 razy w miesiącu do co 3 miesiące
Wiejskie	od 1 raz w tygodniu do co 2 miesiące	od 2 razy w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 2 razy w tygodniu do 1 raz w miesiącu	od 1 raz w miesiącu do co 3 miesiące	od 2 razy w miesiącu do co 3 miesiące	od 1 raz w miesiącu do co 3 miesiące

Jeżeli porównamy z sobą parafie wielkomiejskie, miejskie i wiejskie, to oczywiście w tych pierwszych częstotliwość spotkań katechetycznych z dorosłymi jest większa niż w parafiach wiejskich. Tak więc zalecenie synodu co do cotygodniowych spotkań katechetycznych z dorosłymi jest realizowane w parafiach wielkomiejskich, miejskich i wiejskich przede wszystkim w grupach rodziców dzieci młodszych, nie jest natomiast spełniane w grupach rodziców dzieci klas III—VIII oraz rodziców młodzieży.

Prowadzący różne grupy katechezy rodziców

I Synod Diecezji Katowickiej zaleca, aby katechezę dorosłych prowadzili przede wszystkim proboszczowie lub starsi wikarzy. Dopuszcza również możliwość angażowania katechetów i katechetek świeckich z odpowiednim wykształceniem i doświadczeniem katechetycznym do prowadzenia katechezy rodziców dzieci przedszkolnych oraz klas I i II⁷³. Praktycznie w diecezji katowic-

⁷² Pw A 1978, Pw B 1978, Pw B 1979, WNCH w KDK.

⁷³ U i SDK, 38.

kiej katechezę dorosłych prowadzą proboszczowie, wikarzy, siostry oraz świeccy katecheci⁷⁴. Udział wymienionych osób w katechezie dorosłych jest jednak zróżnicowany (tabela 3).

Prowadzący katechezę rodziców

Tabela 3

Parafie	Rodzice dzieci					
	dzieci przed-szkolnych	dzieci kl. I	dzieci kl. II	dzieci kl. III-IV	dzieci kl. V-VIII	młodzieży
Wielkomiejskie	P, W, S	P, S, K	P, W, S, K	W, S, K	W, S, K	W, P
Miejskie	P, W, S, K	P, W, S, K	P, W, S, K	P, W, K	W, S	W, P
Wiejskie	P, S	P, S	P, S	P, S	P, S	P

Ogólnie można powiedzieć, że w katechezie rodziców zaangażowani są wszyscy prowadzący katechezę ich dzieci. Katecheza rodziców młodzieży prowadzona jest przez wikarych, a tylko w jednej parafii wielkomiejskiej i jednej miejskiej prowadzi taką katechezę proboszcz⁷⁵.

b. Katecheza grup stanowych i społecznych

Obecnie omówimy katechezę pozostałych grup dorosłych, prowadzoną w diecezji katowickiej.

Różnorodność grup katechezy pozostałych grup

Katecheza dorosłych obejmuje młodzież pracującą, akademicką oraz tych, którzy należą do grup ogólnych i specjalnych (tabela 4).

Prowadzący katechezę rodziców

Tabela 4

Parafie	Liczba grup				
	młodzieży pracującej	młodzieży akademickiej	ogólnych	specjalnych	razem
Wielkomiejskie	17	10	8	42	77
Miejskie	11	7	7	25	50
Wiejskie	8	—	8	—	16
Razem	36	17	23	67	143
W procentach	25,1%	11,8%	16%	46,8%	100%

Z tabeli wynika, że w 30 parafiach istnieją 143 grupy katechezy dorosłych. Z wymienionej liczby 46,8% stanowią szczegółowego zainteresowania (grupy specjalne), występujące w parafiach wielkomiejskich i miejskich. Spośród nich największą popularnością cieszą się grupy biblijne, grupy młodych

⁷⁴ W tabeli nr 3 zastosowano skróty: P, W, S, K, które kolejno oznaczają: proboszcz, wikary, siostra, katecheta świecki.

⁷⁵ Pw A 1978, Pw B 1979, WNCH w KDK.

⁷⁶ Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

małżeństw⁷⁷. Wszystkie grupy specjalne istniejące w omawianych parafiach można podzielić na trzy rodzaje: grupy koncentrujące się wokół działalności i życia Kościoła, grupy powiązane z rodziną oraz grupy stanowe. Z problematyką Kościoła łączą się takie grupy, jak: życie Kościoła, ekumenizm w Kościele, życie liturgiczne, życie wewnętrzne, szkoła modlitwy, religijne dokształcanie. Problematyką rodzinną zajmują się następujące grupy: młode małżeństwa, wychowanie w rodzinie, oazy rodzin, katecheza domowa. Grupy stanowe — to: grupa kobiet, grupa mężczyzn, osoby starsze, służba zdrowia, rodzice ministrantów, grupa inteligencji⁷⁸.

Obok tych grup szczegółowego zainteresowania istnieją nadal grupy ogólne (16% ogółu grup stanowych i społecznych). Grupy takie istnieją w parafiach wiejskich⁷⁹, natomiast nie zawsze występują w parafiach miejskich i wielkomiejskich⁸⁰.

Odrębną grupę stanowi młodzież akademicka i pracująca. Grupy młodzieży pracującej są we wszystkich parafiach i stanowią 25% ogółu omawianych grup stanowych i społecznych. Duszpasterze otaczają troskliwą opieką i pomocą młodzież, przed którą w perspektywie stoi małżeństwo i założenie rodziny. Katecheza młodzieży akademickiej odbywa się przy parafiach wielkomiejskich i miejskich i wynosi 11,8% ogółu omawianych grup.

W diecezji katowickiej organizowane są specyficzne formy katechezy dla młodzieży akademickiej i inteligencji. Często są to konwersatoria, seminaria związane z życiem i działalnością Kościoła współczesnego. Tematyka spotkań jest bardzo różnorodna. Forma katechezy zależy od inwencji prowadzącego oraz przychodzących (nie jest czymś stałym).

Wizytator ks. D. Sieradzki podaje we wskazaniach katechetyczno-duszpasterskich, że pomimo tej różnorodności form struktura katechezy dorosłych powinna uwzględniać takie elementy, jak: przedstawienie problemu dotyczącego aktualnego życia uczestników z uwzględnieniem Pisma Świętego, wspólne dochodzenie do rozwiązania postawionego problemu, kształtowanie postaw chrześcijańskich, spontaniczna modlitwa i odpowiedź całym życiem chrześcijańskim⁸¹.

Częstotliwość spotkań katechezy innych grup

Podobnie jak w katechezie rodziców różnie przedstawiał się problem częstotliwości spotkań katechety z rodzicami, tak i w katechezie grup stanowych i społecznych. Katecheza młodzieży pracującej i akademickiej odbywa się zwykle co tydzień lub co dwa tygodnie, tylko w niektórych parafiach wiejskich katecheza młodzieży pracującej odbywa się co dwa miesiące⁸². Z podobną regularnością spotykają się dorośli tworzący grupy ogólne i specjalne. Szczegółowo ten problem ukazuje tabela 5.

Prowadzący katechezę innych grup

Katechezę rodziców prowadzą wszyscy zaangażowani w katechizacji dzieci, natomiast katechezę wymienionych grup stanowych i społecznych prowadzą tylko księża proboszczowie (P) i wikarzy (W); ukazuje to tabela 6.

⁷⁷ Pw A 1977, Pw A 1978, Pw B 1978, Pw B 1980, WNCH w KDK.

⁷⁸ Pw A 1977—1978, Pw B 1977—1980, WNCH w KDK.

⁷⁹ Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

⁸⁰ Pw A 1977—1978, Pw B 1977—1980, WNCH w KDK.

⁸¹ D. Sieradzki, *Wskazania katechetyczno-duszpasterskie*, 2—3.

⁸² Pw C 1978, Pw C 1979, WNCH w KDK.

Częstotliwość spotkań katechezy innych grup

Tabela 5

Parafie	Młodzież pracująca	Młodzież akademicka	Grupy ogólne	Grupy specjalne
Wielkomiejskie	od 1 raz w tygodniu do 2 razy w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu	1 raz w tygodniu	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu
Miejskie	od 1 raz w tygodniu do 2 razy w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do 2 razy w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do 2 razy w miesiącu	od 1 raz w tygodniu do co 2 miesiące
Wiejskie	od 1 raz w tygodniu do co 2 miesiące	—	od 1 raz w tygodniu do 1 raz w miesiącu	—

Grupy ogólne prowadzone są zwykle przez proboszczów, młodzież akademicka — przez wikarych, natomiast młodzież pracująca i grupy specjalne prowadzone są zarówno przez proboszczów, jak i wikarych. Dotyczy to parafii wielkomiejskich i miejskich⁸³, natomiast w parafiach wiejskich katechezę dorosłych wymienionych grup prowadzą proboszczowie⁸⁴.

Prowadzący katechezę innych grup

Tabela 6

Parafie	Prowadzący katechezę			
	młodzieży pracującej	młodzieży akademickiej	grup ogólnych	grup specjalnych
Wielkomiejskie	P, W	W	P	P, W
Miejskie	P, W	W	P, W	P, W
Wiejskie	P	—	P	—

c. Katecheza ludzi oddalonych od Boga

Synod postuluje objęcie katechezą dorosłych katolików moralnie zaniedbanych, niewierzących oraz szukających Boga.

Pewną próbą realizacji zaleceń synodu jest tworzenie grup ewangelizacyjnych, które działają na wzór grup neokatechumenalnych⁸⁵. Dorośli należący do tych grup głoszą rekolekcje dla ludzi obojętnych, potrzebujących nawrócenia. Podobną rolę spełniają oazy rodzin, których zadaniem m. in. jest włączenie rodzin religijnie zaniedbanych w życie Kościoła⁸⁶.

Wymienione grupy występują tylko w nielicznych parafiach omawianych w niniejszym artykule, a powinno ich być znacznie więcej.

Wizytator diecezjalny, ks. D. Sieradzki, w rozesłanych do każdej parafii wskazaniach pisze: „Spotkania zasadniczych grup katechezy dorosłych powin-

⁸³ Pw A 1977—1978, Pw B 1977—1980, WNCH w KDK.

⁸⁴ Pw C 1977—1980, WNCH w KDK.

⁸⁵ Pw A 1978, WNCH w KDK.

⁸⁶ Pw A 1978, Pw B 1979, WNCH w KDK.

ny odbywać się raz w tygodniu. Czas trwania poszczególnych spotkań bardzo często przekracza 45 minut i rozciąga się do dwóch godzin. Można już odnotować ewolucję katechezy dorosłych w diecezji, przynajmniej w niektórych parafiach, od trudnego okresu zawiązania się grup, ustalenia częstotliwości spotkań, do przekształcenia się wykładów w dialog inspirowany Objawieniem Bożym, coraz większej samodzielności uczestników katechezy dorosłych i ich rozmodlenia. Z całości tych wysiłków wyniknie nowa, wzrastająca fala apostołstwa świeckich⁸⁷.

* * *

Analizując dane liczbowe dotyczące grup katechezy dorosłych w omawianych trzydziestu parafiach, widzimy, że na pierwsze miejsce wysunęła się katecheza rodziców — 408 grup, co stanowi aż 74,05% ogółu grup katechizowanych (551 grup). Na drugim miejscu występuje katecheza grup specjalnych — 67 grup, tj. 12,14%. Grup młodzieży akademickiej i pracującej jest 53 (9,61%), a najmniej jest grup ogólnych — 23, co stanowi 4,2% ogółu objętych katechezą dorosłych. Możemy więc powiedzieć, że w diecezji katowickiej najbardziej rozwinęła się katecheza rodziców, którą już od początku prowadzono.

III. WNIOSKI

Analizując zebrane materiały, dostrzegliśmy wielki rozwój w dziedzinie katechezy dorosłych. W 1970 r. była ona prowadzona tylko w niektórych parafiach, a w 1975 r. już we wszystkich. Przed synodem diecezjalnym katecheza dorosłych polegała na religijnym kształceniu dorosłych. Drugi etap pracy z dorosłymi stanowiło wprowadzenie ich w nową teologię.

Synod zaapelował o katechezę ludzi zaniedbanych, religijnie obojętnych. Dlatego też mocno podkreślił konieczność przygotowania świeckich do apostołstwa, aby przez nich w sposób pośredni prowadzić reewangelizację. Odpowiednio przygotowani świeccy apostołowie mają wchodzić w środowisko, by tworzyć grupy reewangelizacyjne.

Jeżeli zaś chodzi o formy katechezy dorosłych, to rozpoczęto w diecezji katowickiej, tak jak i w innych regionach Polski, od katechezy rodziców i młodzieży pracującej. Najpierw rozwijano katechezę okazijną, związaną z przygotowaniem rodziców przed przyjęciem przez nich lub przez ich dzieci sakramentów św. Próbowano również organizować katechezę systematyczną. Dopiero synod wysunął na pierwsze miejsce katechezę systematyczną.

Uchwały synodalne wymieniają pięć form katechezy systematycznej: katechezę przyszłych i aktualnych rodziców; ludzi obojętnych, zaniedbanych moralnie; poszukujących Boga, nie ochrzczonych; mających żywy kontakt z Chrystusem; różnych grup społecznych.

Analiza protokołów powizytacyjnych ukazała wielką różnorodność form katechezy dorosłych. Jeśli chodzi o kierunki katechezy dorosłych, to nie uległy zmianie. Nadal preferuje się kierunek nazywany religijno-teologicznym kształceniem dorosłych oraz przygotowanie do apostołstwa.

Na 30 omawianych parafii tylko jedna prowadzi grupy ewangelizacyjne zmierzające do powtórnego nawrócenia osób oddalonych od Boga, a więc

⁸⁷ D. Sieradzki, *Wskazania katechetyczno-duszpasterskie*, 3.

pomimo zaleceń synodu nadal ten kierunek jest jeszcze tylko pośrednio rozwijany przez przygotowanie do apostołstwa świeckich.

W diecezji prowadzona jest katecheza rodziców dzieci przedszkolnych, klas I—VIII oraz rodziców młodzieży. Katechezą dorosłych objęta jest również młodzież pracująca i akademicka oraz dorośli tworzący grupy ogólne i specjalne. W omawianych 30 parafiach na pierwsze miejsce wysunęła się katecheza rodziców — istnieje 408 grup rodziców, co stanowi 74,05% ogółu grup objętych katechezą dorosłych. W parafiach tych prowadzonych jest 67 grup szczegółowego zainteresowania, co wynosi 12,14%. Grup młodzieży pracującej i akademickiej jest 53, czyli 9,6%. Natomiast grup ogólnych jest tylko 23, co stanowi 4,2% ogółu uczestników w katechezie dorosłych. A więc nadal priorytet w katechezie dorosłych mają rodzice. W pierwszym pięcioleciu po synodzie wzrosła natomiast liczba grup szczegółowego zainteresowania w porównaniu z poprzednim okresem.

Z przeprowadzonych badań wynika, że katecheza dorosłych najbardziej rozwinęła się w parafiach wielkomiejskich, natomiast w parafiach wiejskich liczba grup katechezy rodziców jest mała, nie ma grup szczegółowego zainteresowania, są tylko grupy ogólne.

Zgodnie z zaleceniem synodu katecheza rodziców prowadzona jest przez księży proboszczów, wikarych oraz przez siostry i katechetów świeckich. Natomiast katechezą innych grup zajmują się tylko księża proboszczowie i wikarzy.

Częstotliwość spotkań katechetycznych z dorosłymi jest różna. Można powiedzieć, że zalecenie synodu co do cotygodniowej katechezy dorosłych jest realizowane tylko z niektórymi grupami dorosłych, zwłaszcza z rodzicami dzieci młodszych oraz w grupach ogólnych i specjalnych. Występują znaczne różnice w tym względzie pomiędzy tymi trzema typami parafii, jak też w obrębie poszczególnych parafii wielkomiejskich, miejskich czy wiejskich.

Różnorodność form stosowanych w katechezie dorosłych pozwala na objęcie nią wszystkich zainteresowanych. Potrzeby są jeszcze ogromne. Zgodnie z zaleceniem synodu katecheza dorosłych powinna objąć wszystkich dorosłych danej parafii, a zwłaszcza tych, którzy potrzebują powtórnego nawrócenia.

Diecezja katowicka jest pierwszą diecezją w Polsce, w której na tak szeroką skalę prowadzona jest systematyczna katecheza dorosłych. Dobrze by było, gdyby inne diecezje poszły w jej ślady. W związku z tym należy ukazać potrzebę takiej katechezy, a przede wszystkim przekonać o tym księży, siostry i katechetów świeckich. Zbyt mało jednak jeszcze się pisze i mówi na ten temat.

LA CATHÉCHÈSE DES ADULTES DANS LE DIOCÈSE DE KATOWICE

Resumé

Dans l'article, on trouve l'histoire du début de la cathéchèse des adultes dans le diocèse: son développement, inspiré par le premier synode de Katowice, et une description de la cathéchèse qui existait après le synode jusqu'à 1980. On a profité des sources suivantes: des documents du synode de Katowice, des protocoles écrits après les visitations canoniques et une autre littérature qui touche ce problème. On a traité uniquement de la cathéchèse occasionnelle, dirigée par la section pastorale.

C'est grâce au synode de Katowice que la cathéchèse des adultes s'est développée. Le profil général de cette cathéchèse reste toujours le même: on accentue l'éducation reli-

gieuse et théologique ainsi que la préparation à l'apostolat des laïcs. Uniquement dans une paroisse, on a trouvé un groupe d'évangélisation. La cathéchèse des adultes était mieux développée et plus fréquente dans les villes que dans les villages. Les données sont présentées dans les tableaux. La cathéchèse des parents est partout la plus importante, mais après le synode de Katowice on constate encore le développement des groupes particuliers.